

Socialnämnden

Ett aktivt arbete med förebyggande insatser i Melleruds kommun

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar att:

1. anta inriktning om att socialnämnden ska ha ett aktivt arbete med förebyggande insatser och satsa på förebyggande insatser där så är möjligt.
2. förebyggande insatser ska ha stöd i forskning och i så stor utsträckning som möjligt dokumenterade resultat och baseras på evidensbaserade metoder.
3. utvärdering ska göras kring om de förebyggande insatserna har gett resultat.

Sammanfattning av ärendet

I samband med bokslut 2021 ägnades ett avsnitt till förebyggande insatser; vilka insatser som finns idag och vilka som är möjliga att få på plats både på kort och lite längre sikt. För 2021 gjordes ett överskott hos socialnämnden med 5,7 miljoner vilket ger möjlighet att satsa mer på det förebyggande arbetet. I denna tjänsteskrivelse beskrivs vad som görs idag för respektive målgrupp (barn & unga, psykiatri/missbruk, äldre samt funktionsnedsättning) och vad vi kan göra mer av. I tjänsteskrivelsen slutsatser finns följande ställningstaganden:

- För att tydliggöra inriktning framåt bör socialnämnden ställa sig bakom en satsning på förebyggande insatser där så är möjligt, dvs. om medel frigörs genom effektiviseringar eller tillskjutna statsmedel bör dessa prioriteras till ett så aktivt arbete som möjligt kring förebyggande insatser.
- Förebyggande insatser ska ha stöd i forskning och i så stor utsträckning som möjligt dokumenterade resultat och baseras på evidensbaserade metoder
- Utvärdering ska göras kring om de förebyggande insatserna har gett resultat

De satsningar som är planerade under året är inrättande av tjänst som aktiveringspedagog, uppstart av familjecentral, förstärkt socialt förebyggande arbete i skolan (samverkan skola- socialtjänst) samt inrättande av tjänst/tjänster som fältsekreterare.

Längre fram i tid är det viktigt med en fortsatt god samverkan med skolan och en tydlig inriktning på tidiga samordnade insatser och fortsatt utveckling och eventuell förstärkning av familjehandlare inom IFO. En specialiserad enhet för missbruk och psykisk ohälsa är också något förvaltningen ser ett behov av framåt. En

Postadress

Melleruds kommun
Socialförvaltningen
464 80 MELLERUD

Besöksadress

Storgatan 13

E-post

socialnamnd@mellerud.se

Telefon

0530-180 00

Webb

www.mellerud.se

Bankgiro

5502-2776

Organisationsnummer

212000-1488

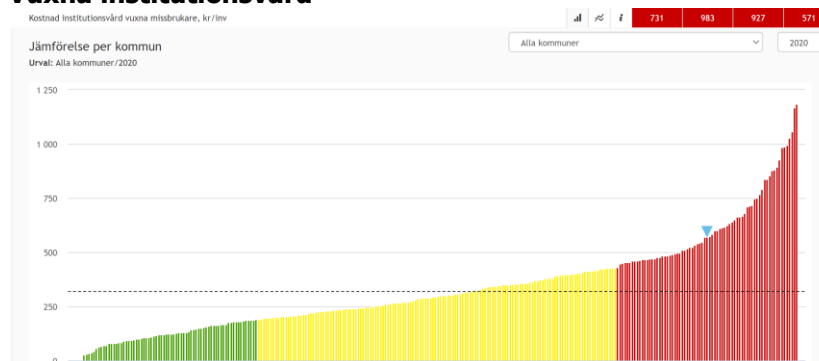
förstärkning av för att kunna intensifiera arbetet med pedagogiskt förhållningssätt och internutbildning inom funktionshinderområdet kan vara aktuellt. Ytterligare förstärkning av det förebyggande arbetet riktat mot äldre kan vara aktuellt på sikt.

Ärendebeskrivning

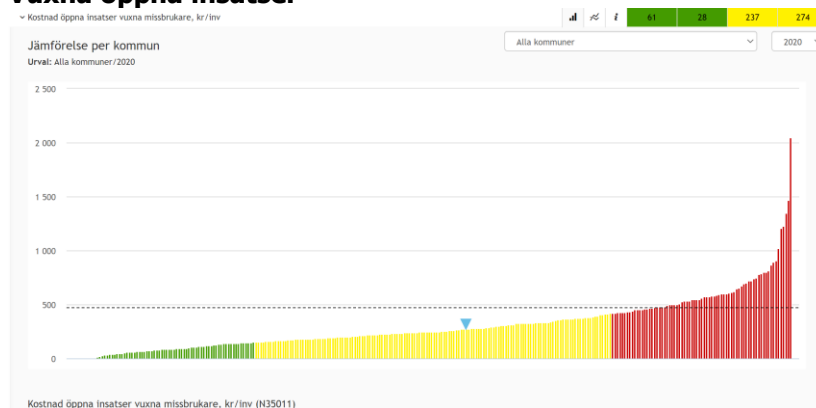
I samband med bokslut 2021 ägnades ett avsnitt till förebyggande insatser; vilka insatser som finns idag och vilka som är möjliga att få på plats både på kort och lite längre sikt. För 2021 gjordes ett överskott hos socialnämnden med 5,7 miljoner vilket ger möjlighet att satsa mer på det förebyggande arbetet. I denna tjänsteskrivelse beskrivs vad som görs idag för respektive målgrupp (barn & unga, psykiatri/missbruk, äldre samt funktionsnedsättning) och vad vi kan göra mer av.

I jämförelse av kostnader syns att Mellerud ligger högt i kostnadsläge jämfört med andra liknande kommuner för institutionsplaceringar och familjehemsvård medan vi lägger samma eller något mindre än andra liknande kommuner på öppna och förebyggande insatser.

Vuxna institutionsvård

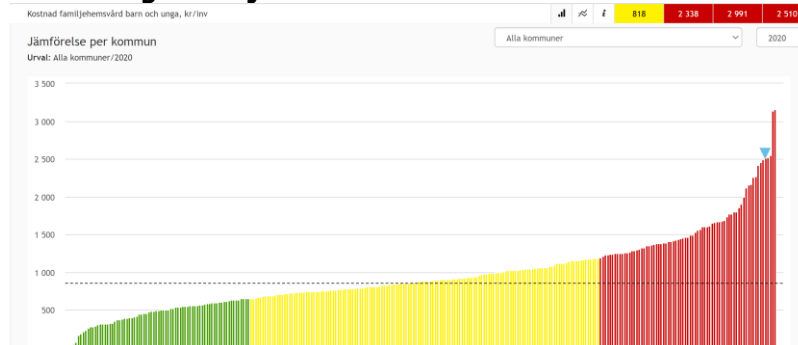

Vuxna öppna insatser

Barn & Unga familjehemsvård

Barn & unga öppna insatser

Placeringar i familjehem och/eller på HVB-hem är kostsamt och innebär stora ingrepp i den enskildes liv. Det finns idag mycket forskning kring familjehemsplacerade barns hälsa och välmående som visar på större risker för familjehemsplacerade barn än andra barn att drabbas av olika typer av både psykisk och fysisk ohälsa senare i livet. Mycket talar således för vikten av att istället arbeta med tidiga samordnade insatser för barn och unga och med nätverket runt ett barn (övrig släkt, familj, engagerade vuxna i barnets liv) för att bygga stabilitet och trygghet även där det finns brister i föräldrarnas förmåga. För att kunna göra så krävs att IFO har en väl utbyggd och fungerande familjebehandling och förebyggande arbete i kommunen riktat till barn och unga.

För vuxna med missbruk och psykisk ohälsa är en välfungerande och utbyggd öppenvård på hemmaplan avgörande för möjligheten för den enskilde att lyckas uppnå och bibehålla nykterhet. En fungerande öppenvård kan ersätta en del HVB placeringar men också minst lika viktigt, komma in med insatser både före och efter en extern placering för att ge den enskilde stöd i att upprätthålla nykterhet.

Nedan syns den skiss som visades i samband med bokslut. I skrivelsen följer nu mer konkreta beskrivningar av de insatser förvaltningen ser behöver göras och/eller utvecklas.

**MELLERUDS
KOMMUN**

Vi behöver satsa mer på det förebyggande arbetet!

<p>Äldre</p> <ul style="list-style-type: none">• Aktiveringspedagog• Valfärdsteknik• Friskvård			<ul style="list-style-type: none">• Funktionsnedsättning• Tillgänglighetsplan• Hälsa och friskvård
<p>Barn & Unga</p> <ul style="list-style-type: none">• Familjecentral• Tidiga samordnade insatser/Skottlandsmodellen			<p>Psykiatri/missbruk</p> <ul style="list-style-type: none">• Utvecklingsplan Lotsen-aktivitetshus• Valfungerande öppenvård• Suicidprevention

• Mini-Maria
• Fältare

Förebyggande insatser för äldre

Förebyggande insatser till äldre innefattar flera olika delar. Vi ser framåt i den demografiska utvecklingen att en allt större andel kommer vara äldre medan den del av befolkningen som är i yrkesför ålder minskar. Denna utveckling kommer påverka Dalslandskommunerna mer och tidigare jämfört med riket i stort. Att arbeta förebyggande riktat mot äldre personer handlar om att stärka möjligheterna att hålla sig frisk så länge som möjligt i livet, både fysiskt och psykiskt.

Äldre

- Aktiveringspedagog
- Valfärdsteknik
- Friskvård

Detta gör vi idag:

Det finns idag "fixar-tjänst" som kan utföra enkla reparationer, byta glödlampa eller liknande hemma hos äldre vilket är en viktig insats för att förebygga fallskador.

Det finns en utarbetad struktur för att erbjuda anhörigstöd till personer vars närstående redan har pågående insatser. Detta görs via våra verksamheter bland annat via dagverksamheten där anhöriga kan komma och få stöd och råd.

Det finns idag också dagverksamhet för dementa vilket båda avlastar anhöriga och ger den enskilde med demenssjukdom möjlighet till en meningsfull sysselsättning och aktiviteter. På så sätt kan förmågorna bibehållas längre. Vi har även idag särskilda platser för korttidsvård/växelvård med inriktning demens.

Detta skulle vi behöva göra mer av:

Vi har idag arbetat in fungerande arbetssätt för att stödja de anhöriga vars närstående redan har en pågående insats. De vi har svårare att möta upp är de anhöriga som vårdar en närstående hemma och som inte har några insatser. Det är idag inte helt tydligt hur dessa personer kan få hjälp. Många vänder sig till IFO

för att slussas vidare men genom att kunna erbjuda en tydligare väg in för dessa personer kan stöd ges i rätt tid och möjligheterna att orka vårda hemma ett tag till kan öka.

Många äldre upplever ensamhet. För att kunna bo kvar hemma och fortfarande ha möjlighet till att träffa andra i ett sammanhang som upplevs som meningsfullt är det därför viktigt att sociala aktiviteter kan erbjudas. Vanligtvis arrangerar kommunerna detta genom olika träffpunkter eller seniorcentrum. På sådana träffpunkter erbjuds ofta matservering, olika aktiviteter som seniorgymnastik, internetcafé, föreläsningar, gruppaktiviteter av olika slag osv. Mycket av detta har gjorts av och via idégruppen Älvan men med tiden har många blivit äldre och ett stöd från kommunen med att hålla ihop aktiviteterna efterfrågas tydligt idag.

Förebyggande hembesök till alla över 80 år är en annan vanlig insats som kommuner gör för att kunna ge stöd och konkreta tips till äldre personer innan man blir så pass sjuk eller skadad att man behöver uppsöka vård. Vid ett sådant hembesök kan risker i hemmet identifieras och åtgärdas. Man kan berätta om vilka insatser och sammanhang som finns i kommunen, vilken hjälp som finns att få och hur man på egen hand kan ta hand om sin hälsa.

Under 2022 kommer tjänst som aktiveringspedagog tillsättas med ansvar för att omstarta Älvan, utföra hembesök till alla över 80 år samt kunna erbjuda anhörigstöd till de vars närstående inte redan har en pågående insats.

Arbete med frivilliga organisationer och personer är viktigt för att ta tillvara den kraft som finns i civilsamhället och att många människor i olika grad vill göra en insats för sina medmänniskor. Många kommuner arbetar med att samordna frivilliga/volontärer som kan göra riktade "guldkants"-uppdrag både för de som har pågående insatser (tex på särskilt boende) och för de som inte har det (tex via träffpunkter/seniorcentrum). Här finns utvecklingspotential och en aktiveringspedagog kan sannolikt inte ansvara även för frivilligsamordning men skulle kunna ha i uppdrag att utreda och komma med förslag på hur arbetet med frivilliga organisationer kan samordnas och utvecklas framåt.

Fysisk aktivitet är avgörande för både den psykiska och fysiska hälsan för äldre. Här kan man göra mycket genom samarbete med andra aktörer i samhället för att på ett enkelt sätt erbjuda riktade friskvårdsinstanser till äldre. Även detta är något aktiveringspedagog kan utreda och sammanställa och kanske till viss del initiera.

Förebyggande insatser för barn och unga

Att på ett väl strukturerat sätt arbeta med riktade förebyggande insatser för barn och unga är av största vikt för att öka möjligheterna att de unga växer upp till välmående och välfungerande samhällsmedborgare. I Mellerud har vi väsentligt fler familjehemsplacerade barn än andra liknande kommuner. Vi har som övriga Dalslandskommuner en jämfört med riket låg andel med eftergymnasial utbildning och låg genomsnittlig inkomstnivå vilket bland annat undersöks noggrant via regionen i "Det goda livet i Dalsland- rapporten"¹

1

https://helasverige.se/fileadmin/user_upload/LBR/Vaestra_Goetaland/Fyrbodol/Det_goda_livet_i_Dalsland_-_diskussionsunderlag_strategi_VGR_Analys_2020_51.pdf

Detta gör vi idag:

Vi har idag en öppenvård i form av familjebehandlare riktade till barn och unga. Denna består idag av fyra familjebehandlare som arbetar riktat mot barn och unga. Öppenvården kommer utökas med en tjänst där en familjebehandlare kommer ha uppdraget som samordnare för familjecentralen och arbeta riktat mot barn 0-6 år.

Enligt nu liggande planering under maj månad i år kommer en Familjecentral öppnas i Mellerud. Detta är en jätteviktig insats för att nå barn tidigt då verksamheten riktar sig till barn 0-6 år och deras föräldrar. I samverkan skola, socialtjänst, mödravårdscentral och barnavårdscentral finns goda möjligheter att tidigt fånga upp barn och föräldrar som på olika sätt behöver stöd.

Under 2022 har vi i överenskommelse med skolan (Kultur och utbildningsförvaltningen) beslutat att rikta om i de satsningar vi gör för de medel vi får från tillväxtverket. En del av medlen har tidigare finansierat delar av AME verksamheten som nu kunnat finansieras på annat sätt. De satsningar vi nu kan göra är att inrätta en tjänst ytterligare som socialpedagog på Rådaskolan som kan arbeta med det socialt förebyggande arbetet och vara en tydlig länk till IFO. Detta är ett steg på väg mot ett intensifierat arbete med tidiga samordnade insatser.

Vad är tidiga och samordnade insatser?

Tidiga samordnade insatser betyder att personal från skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst arbetar tillsammans. Samordningen behövs för att skapa en helhet kring insatser för barn och unga som är i behov av stöd från flera aktörer. Det ställer krav på att aktörer utvecklar kunskap och kompetens om långsiktig samverkan och samordning. TSI är inte en viss metod, utan bygger på att verksamheterna har en gemensam struktur. På så vis ska alla barn och unga få stöd tidigt i en ogynnsam utveckling.²

Under innevarande år kommer medel från tillväxtverket även kunna användas för att inrätta en tjänst som fältsekreterare som kommer arbeta uppsökande/förebyggande riktat mot målgruppen unga. Medel från tillväxtverket medlen finansierar även "på spåret" verksamheten. Dessa medel upphör från 2023 och finansierar för året jätteviktiga förebyggande insatser. Det är således av största vikt att annan finansiering säkerställs när medel från tillväxtverket upphör så verksamheten kan fortgå.

² <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/samverkan-kring-barn-och-unga/om-tidiga-och-samordnade-insatser/>

Se även:

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/organisera-tidigt-stod-och-extra-anpassningar/tidiga-och-samordnade-insatser-for-barn-och-unga>

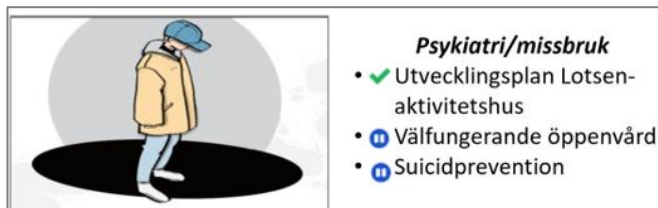

Detta kan vi göra mer av

Det finns idag mycket forskning som visar på vikten av att skola och socialtjänst arbetar tätt ihop för att nå de barn som behöver stöd och att insatserna måste samordnas och sättas in tidigt. Ett exempel på detta är SOFIA studien som kunnat visa hur pedagogernas oro över elever så tidigt som i 3-5 års åldern överensstämmer med vilka elever som sedan visar sig ha svårigheter i skolan senare.³ I många fall vet vi således redan i förskolan vilka elever vi behöver ha ett extra öga på och fånga upp, men vi behöver bättre utarbetade sätt för att göra detta på. Inom ramen för den avsiktsförklaring som antagits kopplat till rapporten "det goda livet i Dalsland" finns med en skrivning kring arbetet med tidigt samordnade insatser, detta med inspiration från Skottlandsmodellen där man var först ut med att arbeta på detta sätt. Det handlar om att etablera nya arbetssätt med ett aktivt socialt förebyggande arbete med utgångspunkt i skolorna för att stärka möjligheterna till fullföljda studier och minskat utanförskap. Detta behöver omsättas i praktiken och en möjlig väg framåt är att vi i Mellerud skriver fram en egen projektbeskrivning för hur vi i samverkan skola och socialtjänst avser arbeta med tidiga samordnade insatser i Mellerud. För fördjupning se bilaga "tillsammans för det goda livet i Dalsland" framtagna i samverkan via socialchefs nätverket i Dalsland. Det blir viktigt att säkra finansiering i kommunens egna medel om medlen från tillväxtverket upphör då behövs ett tydligt underlag finnas för hur arbetet ska bedrivas och hur resultaten ska följas upp.

Förebyggande insatser inom socialpsykiatri/missbruk

För personer med missbruksproblematik och/eller psykisk ohälsa är det viktigt att vi inom kommunen har låga trösklar för att komma i kontakt när man behöver stöd. Det är viktigt att behoven utreds noggrant och att rätt insatser sätts in men själva vägen in, att snabbt få kontakt med någon inom öppenvården är viktigt för att kunna fånga personerna när motivationen är hög.

Detta gör vi idag

Mellerud har fattat beslut om att delta i Mini-Maria som är en integrerad mottagning som erbjuder stöd till ungdomar med risk/missbruk/psykisk ohälsa och deras anhöriga. Detta är en beprövad och bra verksamhet där kommun och region sida vid sida samordnat kan erbjuda de insatser den enskilde ungdomen behöver.

Vi har idag en öppenvård i form av två behandlare riktade till målgruppen vuxna med psykisk ohälsa/missbruk samt våld i nära relationer. Dessa ingår i behandlargruppen om totalt sex behandlare som blir sju när samordnare för familjecentralen tillsätts.

³ [Social och fysisk utveckling, insatser och anpassning | SOFIA-studien \(sofiastudien.nu\)](https://sofiastudien.nu)

Utvecklingsplan Lotsen; många personer med psykisk ohälsa isolerar sig och har svårt att medverka i samhället vilket ofta också bidrar till att den psykiska ohälsan förvärras. Tillgång till en öppen verksamhet med "låga trösklar", det vill säga att man lätt kan komma till verksamheten utan biståndsbeslut är viktigt för att nå målgruppen. Verksamheten behöver ha ett levande innehåll med olika aktiviteter som upplevs som meningsfulla och bör ses som ett första steg för att för en del sedan kunna komma vidare. Under 2021 har en omställning gjorts av Axet boende vilket frigjort resurser och möjliggjort en satsning på Lotsen där bemanningen liksom öppettiderna kunnat utökas. En utvecklingsplan för Lotsen finns framtagen och arbetet med att utveckla verksamheten kommer presenteras till nämnden senare i vår.

Ett arbete pågår i närvårdssamverkan för att stärka det suicidpreventiva arbetet i kommunen genom olika kunskaphöjande insatser. Detta är ett viktigt förebyggande arbete för målgruppen med psykisk ohälsa och en lokal handlingsplan för suicidprevention kommer tas fram under 2022.

Detta kan vi göra mer av

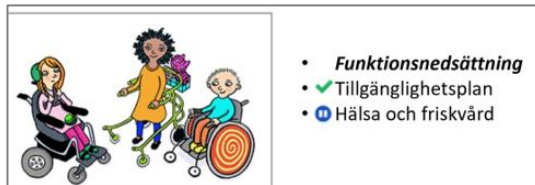
Det finns ett behov av att ytterligare utveckla öppenvården för vuxna med psykisk ohälsa och/eller missbruk. Mycket utveckling sker inom detta område när det gäller forskning och evidensbaserade metoder. Förvaltningen ser ett behov av att ha en specialiserad missbruksenhet med en öppenvård inriktad på målgruppen. Detta skulle innebära ett väsentligt bättre stöd på hemmaplan och minska behovet av externa placeringar. I samverkan med en eller flera Dalslandskommuner skulle det skapas tillräckliga volymer för att möjliggöra en sådan specialiserad enhet.

Utvecklingen av Lotsen enligt plan är viktig för att säkerställa att verksamheten finns till för personer med psykisk ohälsa och att verksamheten håller god kvalitet och har tillräckliga öppettider.

Förebyggande insatser inom funktionsnedsättning

För personer med funktionsnedsättning är det viktigt att arbeta förebyggande med tillgänglighet på en övergripande nivå. Hindret när det gäller funktionsnedsättning/funktionsvariation finns i omgivningen, inte i personen. I takt med att vi arbetar med att göra samhället tillgängligt minskar funktionsnedsättningen för den enskilde som i större utsträckning kan klara sig utan stöd och leva som andra. Det finns forskningsresultat som visar på att personer med funktionsnedsättning oftare har problem med sin fysiska hälsa, många har rör sig för lite och fler än genomsnittet har problem med sin tandhälsa.⁴ Ett aktivt hälsofrämjande arbete för personer med funktionsnedsättning är därför viktigt. LSS-lagen är en rättighetslag och är till för att tillförsäkra goda levnadsvillkor. För de personer som har insatser via LSS tex särskilt boende eller personlig assistans finns goda möjligheter att ge det stöd som behövs inom befintlig insats, tex. avseende friskvård och tandvård.

⁴ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/halsa-i-olika-grupper/funktionsnedsattning/halsan-hos-personer-med-funktionsnedsattning/>

Detta gör vi idag:

Under 2021 antogs en tillgänglighetsplan för Melleruds kommun. Alla enheter inom socialförvaltningen har tagit del av tillgänglighetsplanen under året samt vidtagit minst en åtgärd för att förbättra tillgänglighet vilket höjt kunskapen inom området. Nämnden arbetar aktivt med anpassningar och översyn av tillgänglighet i lokaler genom lokala funktionshinderrådet och ritningsgranskarrådet. Det har bland annat gjorts fysiska anpassningar, tagits fram broschyr över insatser för personer med funktionsnedsättning samt arbetats mycket med kommunikation och information

Friskvård är en viktig förebyggande insats inom LSS och funktionshinderverksamhet. Under föregående år har man inom stöd och service haft hälsotema på servicebostäder, där personerna fick prova lite olika aktiviteter som, utegym, skogsbad, avslappning, pulsträning. Man har diskuterat vad hälsa innebär för varje individ och tittat på film om andra boende som jobbat med hälsa för mer inspiration. Personerna har via husmöten bestämt att på "basöppet" ha gemensamma promenader, samt guidade avslappningar någon/några gånger i veckan. Daglig verksamhet har friskvård på schema varje vecka. Några grupper har varit och provat padel. Daglig verksamhet planerar uppstart av gymgrupp.

Detta kan vi göra mer av:

Inom LSS och funktionshinderområdet finns ett aktivt pågående arbete med tillgänglighet, friskvård och kvalitetsutveckling i stort som behöver upprätthållas.

Målgruppen inom LSS och socialpsykiatri förändras hela tiden och det är viktigt att personalen har rätt redskap för att möta detta. Med rätt bemötande och arbetssätt kan många utmanande beteenden och funktionshinder minskas och den enskilde får möjlighet att leva som andra. För att ytterligare stärka kvalitén inom funktionshinderområdet är ett fortsatt och stärkt arbete med pedagogiskt förhållningssätt och internutbildning viktigt.

Slutsatser och förslag till framtida inriktning

De satsningar som är planerade under året är inrättande av tjänst som aktiveringspedagog, uppstart av familjecentral, förstärkt socialt förebyggande arbete i skolan (samverkan skola- socialtjänst) samt inrättande av tjänst/tjänster som fältsekreterare.

Längre fram i tid är det viktigt med en fortsatt god samverkan med skolan och en tydlig inriktning på tidiga samordnade insatser och fortsatt utveckling och eventuell förstärkning av familjehandlare inom IFO. En specialiserad enhet för missbruk och psykisk ohälsa är också något förvaltningen ser ett behov av framåt. En förstärkning för att kunna intensifiera arbetet med pedagogiskt förhållningssätt och internutbildning inom funktionshinderområdet kan vara aktuellt. Ytterligare förstärkning av det förebyggande arbetet riktat mot äldre kan också vara aktuellt på sikt.

I jämförelse av kostnader syns att Mellerud ligger högt i kostnadsläge jämfört med andra liknande kommuner för institutionsplaceringar och familjehemsvård medan vi lägger samma eller något mindre än andra liknande kommuner på öppna och förebyggande insatser. Detta är något vi behöver arbeta med att försöka växla om för att säkerställa ett aktivt och kvalitativt socialt förebyggande arbete i Melleruds kommun. Genom att arbeta med rätt förebyggande insatser utifrån evidensbaserade metoder bör inflödet till socialförvaltningen på sikt kunna minska. Om vi når barn och ungdomar tidigt kan vi få fler som klarar sina studier och har större möjligheter till ett välmående och välfungerande liv. Kan vi arbeta på rätt sätt med förebyggande insatser till äldre fördröjer vi tidpunkten för när man behöver mer omfattande insatser från äldreomsorgen. Genom ökade satsningar på friskvård och tillgänglighet förbättras möjligheterna till ett liv med god hälsa för personer inom funktionsnedsättning. Genom en välfungerande öppen verksamhet inom socialpsykiatri och rätt insatser via öppenvården kan vi minska den psykiska ohälsan i samhället.

- För att tydliggöra inriktning framåt bör socialnämnden ställa sig bakom en satsning på förebyggande insatser där så är möjligt, dvs. om medel frigörs genom effektiviseringar eller tillskjutna statsmedel bör dessa prioriteras till ett så aktivt arbete som möjligt kring förebyggande insatser.
- Förebyggande insatser ska ha stöd i forskning och i så stor utsträckning som möjligt dokumenterade resultat och baseras på evidensbaserade metoder
- Utvärdering ska göras kring om de förebyggande insatserna har gett resultat

Tanja Mattsson
Socialchef